

ЩОДО РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ У 2021 РОЦІ ТА ПЕРСПЕКТИВАХ НА 2022 РІК

І. В. Ус, к. е. н., головний консультант відділу нових викликів центру зовнішньополітичних досліджень НІСД

Висновки

1. За підсумками 2021 р. очікується зростання фізичних обсягів світової торгівлі на 10,8 %, а за підсумками 2022 р. на 4,7 %.
2. Відновлення світової торгівлі перевершує очікування експертів СОТ на початку 2021 р., але відзначається регіональними розбіжностями.
3. Основними проблемами, що можуть негативно вплинути на розвиток світової торгівлі у найближчі періоди, є порушення глобальних ланцюжків поставок та поява нових більш небезпечних штамів коронавірусу.

На початку жовтня 2021 р. Світова організація торгівлі (далі – СОТ) представила свій оновлений прогноз розвитку світової торгівлі у 2021-2022 рр.¹. Пожвавлення світової економічної активності у першій половині 2021 р. призвело до того, що товарообіг перевищив показники, які фіксувалися до пандемії COVID-19. Наслідком цього стало оновлення економістами СОТ своїх прогнозів щодо світової торгівлі у 2021 та 2022 роках у бік поліпшення.

Наразі СОТ прогнозує зростання фізичного обсягу світової торгівлі товарами на 10,8 % за підсумками 2021 р., у той час як у березні 2021 р. прогнозувалося зростання на 8,0 %. Також поліпшено прогноз стосовно динаміки торгівлі товарами у 2022 р. (4,7 % проти 4,0 %). При цьому, передбачаються помірні темпи її зростання, що обумовлено наближенням розвитку ситуації у світовій торгівлі товарами до довгострокової тенденції, яка існувала до пандемії COVID-19. Проблеми

¹ Див.: URL: https://www.wto.org/english/news_e/pres21_e/pr889_e.htm

у частині постачання товарів, такі як дефіцит напівпровідників і затримки у портах, можуть зашкодити ланцюгам поставок і торгівлі в окремих секторах, але навряд чи вони матимуть великий вплив на загальні показники. Найбільше загрожують світовій торгівлі товарами ризику, пов'язані з самою пандемією.

Значні річні темпи зростання фізичних обсягів світової торгівлі товарами у 2021 р. є здебільшого відображенням спаду попереднього року, який досяг свого максимального значення у другому кварталі 2020 р. Через нижчу базу порівняння у другому кварталі 2021 р. зростання становило 22,0 % у річному обчисленні, але, за оцінкою СOT, цей показник знизиться до 10,9 % у третьому кварталі та до 6,6 % у четвертому кварталі, частково через швидке відновлення торгівлі в останніх двох кварталах 2020 р.

Отже, траєкторія оприлюдненого на початку жовтня 2021 р. прогнозу розвитку торгівлі товарами близька до оптимістичного сценарію, який був представлений у прогнозі СOT наприкінці березня 2021 р. Цей сценарій залежав від низки припущень, включаючи прискорення виробництва та поширення вакцин проти коронавірусу.

Попри значний обсяг виготовлених та розповсюджених доз вакцин, результати вакцинації все ще недостатні через різкі відмінності у доступі до них між країнами. Нездатність провести щеплення вакциною від коронавірусу у всіх країнах призвела до різних темпів відновлення економік країн світу. Наразі, відзначається уповільнення зростання в країнах з обмеженим доступом до вакцин, які часто мають незначні бюджетно-податкові можливості для підтримки бізнесу та домогосподарств. Це створює передумови для появи та поширення нових форм вірусу, проти яких наявні вакцини можуть бути неефективними, що призводитиме до відновлення обмежень, пов'язаних з епідеміологічною безпекою та гальмуватиме економічну активність.

Очікується, що зростання обсягів торгівлі супроводжуватиметься більш помірним зростанням ВВП (на 5,3 % у 2021 р. та на 4,1 % у 2022 р.). Слід зазначити, що у березні 2021 р. очікувалось зростання на 5,1 % та 3,8 % відповідно. Зростанню ВВП сприяє потужна підтримка монетарної та фіскальної політики, а також відновлення економічної активності у країнах, які змогли провести масову вакцинацію у відповідь на пандемію COVID-19 на належному рівні.

У роки до світової фінансової кризи (1990-2007 рр.) торгівля товарами у світі зростала приблизно вдвічі швидше, ніж світовий ВВП за ринковими обмінними курсами, але згодом уповільнилася приблизно до того ж темпу. Представлений в жовтні 2021 р. торговельний прогноз СOT передбачає, що співвідношення зростання торгівлі до зростання ВВП становитиме 2 до 1 у 2021 р., та 1,1 до 1 у 2022 р. Якщо цей прогноз реалізується, це означатиме, що **пандемія COVID-19 не мала фундаментального структурного впливу на взаємозв'язок між світовою торгівлею та світовим ВВП.**

Загалом, відновлення торгівлі продовжує відрізнятися по регіонах. Зокрема, на

Блиькому Сході, у Південній Америці та Африці очікується найслабше відновлення з боку експорту, тоді як Близький Схід та Африка матимуть найповільніше відновлення в частині імпорту.

Регіони, які переважно орієнтовані на постачання нафти на міжнародні ринки, зазнали значного зниження обсягів як експорту, так і імпорту товарів під час спаду 2020 р., і з тих пір ці втрати були відшкодовані лише частково. Відносно жваве відновлення імпорту Південної Америки також відображає базові ефекти рецесії в деяких ключових економіках регіону в 2019 р.

За прогнозом СОТ, зростання обсягів експорту в 2021 р. складе: 14,4 % в Азії; 9,7 % в Європі; 8,7 % у Північній Америці; 7,2 % у Південній Америці; 7,0 % в Африці та 5,0 % на Близькому Сході. Також очікується, що імпорт зросте: на 19,9 % в Південній Америці; на 12,6 % в Північній Америці; на 11,3 % в Африці; на 10,7 % в Азії; на 9,3 % на Близькому Сході та на 9,1 % в Європі. Фізичні обсяги експорту та імпорту наймеш розвинених країн у 2021 р. зростуть приблизно на 5,3 % та на 5,5 % відповідно.

В основі річних показників зростання фізичних обсягів торгівлі у 2021 р. значною мірою лежить ефект бази порівняння зі спадом, якого зазнав кожен регіон у 2020 р. Тому більш інформативним для оцінки впливу пандемії на торгівлю є розгляд сукупного зростання за два роки (з 2019 р. по 2021 р.). Якщо результати другої половини 2021 р. відповідатимуть очікуванням експертів СОТ, то фізичні обсяги світової торгівлі товарами зростуть на 4,9 % порівняно з 2019 р. При цьому будуть суттєві відмінності між регіонами світу.

Так, очікується, що за цей період експорт зросте: в Азії – на 14,7 %, у Південній Америці – на 2,2 %, в Європі – на 1 %. Водночас очікується скорочення експорту: у країнах Близького Сходу – на 7,2 %; в Африці – на 2,4 % та в Північній Америці – на 0,6 %.

У частині імпорту зростання у 2021 р. до 2019 р. складе: 9,4 % в Азії; 8,1 % у Південній Америці, 5,7 % у Північній Америці та 0,8 % в Європі при скороченні в країнах Близького Сходу на 5,9 % та Африці на 1 %.

Для найменш розвинутих країн фізичні обсяги експорту товарів зростуть на 3,2 % у період з 2019 по 2021 рр., тоді як їх імпорт зменшиться на 1,6 %. Ця розбіжність в регіональному розрізі продовжується і в прогнозах на 2022 р.

Згідно з прогнозом СОТ, у 2022 р. імпорт товарів в Азію буде на 14,2 % вище, ніж у 2019 р. За той же період імпорт збільшиться на 11,9 % у Північній Америці, на 10,8 % у Південній та Центральній Америці, на 9,4 % в Європі, на 8,2 % в Африці та на 5,4 % на Близькому Сході. Фізичні обсяги експорту товарів країн Азії за цей період зростуть на 18,8 %, в той час як усі інші регіони зафіксують більш помірне зростання: у Північній Америці на 8 %, в Європі на 7,8 %, у Південній Америці на 4,8 %, на Близькому Сході на 2,9 % та в Африці на 1,9 %.

Основні ризики для реалізації нинішнього прогнозу СOT включають стрибки інфляції, тривалі затримки в портах, вищі тарифи на доставку та тривалий дефіцит напівпровідників. Причому перебої у постачанні посилюються швидким і несподівано сильним відновленням попиту в розвинених країнах та в багатьох країнах, що розвиваються. Сама пандемія потенційно створює ще більші ризики для світової торгівлі та виробництва, особливо якщо з'являться більш небезпечні варіанти коронавірусу. Так, штам коронавірусу «Дельта» вже спонукав уряди відновити деякі обмежувальні заходи.